

УДК 378.14:81'25:629

І. І. Антоненко, старший викладач кафедри англійської мови
гуманітарного спрямування № 3
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВИДАВНИЧОЇ ГАЛУЗІ

Статтю присвячено проблемі організації та проведенню експериментального навчання для формування англомовної компетентності у майбутніх фахівців видавничої галузі. Актуальність навчання професійно-орієнтованого писемного спілкування іноземною мовою зумовлена необхідністю підготовки кваліфікованих фахівців, здатних ефективно й успішно використовувати англійську мову в професійній сфері. Метою експериментального навчання є перевірка ефективності розробленої методики формування англомовної компетентності у написанні інформаційних та рекламних повідомлень у майбутніх фахівців видавничої галузі. У своїй професійній діяльності фахівець видавничої галузі має справу із опрацюванням інформації, критичним її осмисленням, вмінням створювати тексти різних жанрів, серед яких чинне місце посідають інформаційні та рекламні замітки.

Ключові слова: навчання іноземної мови професійного спрямування, англомовна компетентність, англомовне професійно орієнтоване писемне мовлення, організація експериментального навчання, завдання експерименту.

Постановка проблеми та її актуальність. Поглиблення міжнародних зв'язків України та інтеграція країни до загальноєвропейських структур підвищують роль навчання іноземних мов як важливого засобу міжкультурного спілкування. Зростання темпів обміну інформацією та всесвітній розвиток комп'ютерного зв'язку висунули нові вимоги до вмінь писемної комунікації та до англомовної компетентності у писемній професійно орієнтованій комунікації фахівців.

Використання різноманітних методів організації та методів стимулювання й мотивації навчання мають сприяти розвитку особистості майбутнього фахівця. У формуванні англомовної писемної компетентності ключову роль відіграє відбір навчального матеріалу. Актуальним завданням є забезпечення якісного викладання англійської мови [6], яке має враховувати академічні й професійні потреби фахівців та базується на принципах інтегрованості всіх видів мовленнєвої діяльності. Відповідно до цього завдання проводиться дослідження методики формування англомовної компетентності у написанні інформаційної та рекламної замітки майбутніми фахівцями видавничої галузі. Зазначена компетентність відповідає професійним потребам майбутнього фахівця щодо володіння іншомовним писемним мовленням і спрямована на розвиток його активної творчої особистості. Зауважимо, що складовою професійної компетентності майбутнього фахівця видавничої галузі є жанрова компетентність. З першого курсу студенти набувають необхідних умінь ідентифікації і розрізнення текстів різних жанрів українською мовою. Відтак виправданим є застосування жанрового підходу [11] до навчання майбутніх фахівців видавничої галузі англомовного професійно орієнтованого писемного мовлення, який є підґрунтям для формування і розвитку умінь ідентифікації, розрізнення й написання англомовних текстів відповідних жанрів.

В умовах професійно орієнтованого навчання важливою проблемою є відбір навчальних матеріалів та організація навчання. У даній статті ми описуємо організацію та підготовку експерименту у формуванні англомовної компетентності у написанні інформаційної та рекламної замітки майбутніми фахівцями видавничої галузі та перевіряємо ефективність розробленої системи вправ під час цього навчання, що і обумовлює актуальність статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У методиці викладання іноземної мови професійного спрямування мають успіх дослідження О. П. Биконі, С. П. Кожушко, Н. В. Зінукової, Л. В. Гайдукової, І. А. Вереїтіної, Т. М. Каменєвої, Т. М. Корж, Г. С. Скуратівської, І. О. Сімкової, О. С. Синєкоп, О. Б. Тарнопольського та ін. Вивчення та аналіз праць науковців, які займалися методикою навчання писемного мовлення, показують, що змінилися вимоги до рівня практичного оволодіння студентами уміннями спілкування в писемній формі відповідно до мотивів, цілей і соціальних норм мовленнєвої поведінки. Зазначені напрями досліджень не вичерпують усіх питань

професійної підготовки студентів немовних вищих навчальних закладів, не розкривають проблеми іншомовної підготовки студентів поліграфічних спеціальностей.

Метою цієї статті є опис підготовки до методичного експерименту для перевірки ефективності запропонованої нами методики формування англомовної компетентності у написанні інформаційних та рекламних заміток. В організації експерименту як наукового дослідження, в основі якого лежить вивчення стану й динаміки певного явища, ми керувалися основними положеннями теорії та методики проведення експериментальних досліджень П. Б. Гурвича, М. В. Ляховицького, В. І. Євдокімова, В. І. Загвязинського, В. М. Шейко, Е. О. Штульмана, та ін. Беручи до уваги теоретичний і практичний досвід з організації експерименту, ми визначили об'єкт, мету і завдання експерименту, експериментальний матеріал і етапи експерименту.

Викладення основного матеріалу дослідження. Теоретичні положення запропонованої методики стали основою в розробленні гіпотези даного експерименту – підвищення ефективності навчання англомовного професійно орієнтованого письма майбутніх фахівців видавничої галузі забезпечується застосуванням жанрового підходу у розробленні методики навчання і обґрунтуванні системи вправ для написання інформаційних та рекламних заміток. Проведення методичного експерименту відбувалося у чотири етапи: 1) організація експерименту, що передбачало формулювання мети та гіпотези експериментального навчання, проведення анкетного опитування, визначення методів експерименту, підбір учасників, підготовку матеріалів для контролю знань студентів; 2) реалізація експерименту включає проведення передекспериментального зрізу, експериментального навчання, післяекспериментального зрізу та анкетного опитування; 3) констатація отриманих даних включає обробку результатів та формулювання висновків; 4) інтерпретація експерименту включає аналіз отриманих даних методами статистичної обробки, підтвердження гіпотези та укладання методичних рекомендацій з використання методики. Зазначена вище гіпотеза передбачає, що в результаті такого навчання у майбутніх фахівців будуть сформовані навички й розвинені вміння англомовної компетентності. Висунута гіпотеза перевірялася в ході експерименту, проведеного в лютому–травні 2016 Р. зі студентами 2 курсу навчання Видавничо-поліграфічного Інституту.

Відповідно до організації експериментального навчання передбачалося вирішення таких завдань:

- підготувати навчальні матеріали для проведення експерименту;
- відібрати експериментальні групи, які братимуть участь у навчанні;
- визначити критерії оцінювання рівня сформованості мовленнєвих навичок і розвитку вмінь у професійно орієнтованому писемному мовленні.

Метою експерименту є перевірка ефективності розробленої методики з формування англомовної компетентності у написанні рекламних заміток на основі англомовних інформаційних текстів. Для майбутніх фахівців важливі організаційні уміння, уміння пошуку інформації й уміння писемного мовлення, уміння, які пов'язані з передачею змістовної інформації для написання тексту [2].

В навчанні студентів писемного мовлення важливим є структурно-композиційне оформлення тексту і логічно-послідовний виклад думок [5]. Відповідно до мети було конкретизовано завдання, які необхідно було вирішити в процесі експерименту:

- провести передекспериментальний зріз для визначення вихідного рівня сформованості вмінь англомовної компетентності у написанні інформаційних та рекламних заміток у студентів експериментальних груп (ЕГ);
- здійснити експериментальне навчання на основі розробленої підсистеми вправ з метою визначення ефективності розробленої методики навчання;
- провести післяекспериментальний зріз для визначення досягнутого рівня сформованості вмінь англомовної компетентності у написанні інформаційних та рекламних заміток у студентів експериментальних груп;
- перевірити достовірність отриманих даних методами математичної статистики;
- порівняти та проаналізувати результати передекспериментального та післяекспериментального зрізів;
- сформулювати висновки про ефективність розробленої системи вправ та обґрунтувати варіанти методики навчання.

Експериментальним матеріалом слугуватиме розроблена система вправ для навчання, завдання передекспериментальних та післяекспериментальних зрізів, анкетування. Виходячи з

теоретичних умов формування визначених складників професійно спрямованої іншомовної комунікативної компетентності, згідно з принципом взаємопов'язаного навчання, дотримуючись запропонованих критеріїв відбору навчального матеріалу та ґрутуючись на доцільності застосування розробленої системи вправ, розроблена методика представлена в трьох етапах навчання і включає спеціально розроблену систему вправ з трьох основних груп, спрямованих на розвиток мовленнєвих навичок і умінь письма. Спираючись на теоретичні передумови навчання писемного мовлення, зазначимо, що ефективне формування англомовної компетентності в писемному мовленні можливо забезпечити за умов: 1) правильного добору матеріалу та використання його, що дозволить ефективно формувати жанрову компетентність у писемному мовленні; 2) застосування спеціальної системи вправ, що містить підготовчі вправи, вправи для формування навичок та вправи для формування вмінь писемного мовлення.

Під час підготовки до проведення експериментального навчання, нами було визначено варійовані та неварійовані умови експерименту. В експериментальному навчанні неварійованими величинами були:

- кількість студентів у академічних групах та експериментатори;
- завдання для передекспериментального і післяекспериментальних зрізів;
- розроблена система вправ для навчання;
- умови проведення експерименту (кількість етапів експерименту та тривалість експериментального навчання, аудиторне та самостійне навчання);
- вихідний рівень сформованості навичок і вмінь учасників експерименту;
- критерії оцінювання та рівень навченості студентів.

Варійованою умовою навчання стала питома вага вправ і завдань в основному етапі для розвитку вмінь деталізації інформації та для розвитку вмінь трансформації жанру при навчанні написання інформаційних і рекламних заміток. Перевірка варійованої величини здійснювалася шляхом експериментального навчання за двома розробленими варіантами методики. Найважливіше місце на етапі підготовки експерименту посідав аналіз методичних, лінгвістичних, педагогічних та психологічних джерел з проблем наукового дослідження, а також вивчення досвіду дослідників у галузі навчання англомовного писемного мовлення [7; 8].

У методичному експерименті взяли участь 70 студентів Видавничо-поліграфічного інституту НТУУ «КПІ». Нами було сформовано п'ять експериментальних групи (ЕГ): ЕГ-1 (СР-41) – 14 осіб, ЕГ-2 (СР-42) – 14 осіб, ЕГ-3 (РЗ-41) – 14 осіб, ЕГ-4 (РЗ-42) – 14 осіб, ЕГ-5 (РЗ-43) – 14 осіб. Склад груп був звичайним, кількість студентів не змінювалася й не варіювалась протягом усього навчання. Експеримент був відкритим для змін у навчальному матеріалі та кількісному співвідношенні вправ залежно від швидкості формування відповідних навичок і вмінь.

Об'єктом експерименту визначено процес навчання англомовного професійно орієнтованого письма майбутніх фахівців видавничої галузі, а предметом – методика формування англомовної компетентності у написанні інформаційних та рекламних заміток. Відповідно мета експерименту полягала в перевірці загальної ефективності запропонованої моделі та порівнянні результативності навчання за двома її варіантами. Реалізацію зазначеної вище гіпотези було забезпечено за рахунок навчання за двома моделями (А і Б) методики навчання, що впроваджується на трьох етапах навчання. Методика роботи на підготовчому етапі у всіх групах була однаковою, аудиторна і самостійна робота відбувалась на всіх трьох етапах. На ознайомлювальному етапі першого та другого варіанту методики студенти знайомилися з вимогами до написання жанрів та їх композиційною структурою.

На основному та завершальному етапах навчання відбувається формування англомовної компетентності у написанні рекламних заміток. Варіант А. Навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення проводилося за умови вибору варіанту методики із збільшеною питоною вагою вправ для розвитку умінь письма. Варіант Б. Навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення проводилося за умови вибору варіанту методики із збільшеною питоною вагою вправ для формування мовленнєвих навичок. Особливого значення надавалося формуванню мотивів пізнавальної діяльності, адже будь-яка діяльність особистості починається і зумовлюється певними мотивами [10]. Для досягнення успішних результатів у навчанні здійснювався контроль навчальної діяльності студентів [9].

У писемному мовленні важливо визначити та оцінити рівень сформованості навичок і розвиток відповідних умінь. Це можливо за умови наявності критеріїв оцінювання. Отже, слід визначити такі критерії, які б відображали кінцеву мету навчання. З метою кількісного та якісного оцінювання ступеня сформованості англомовної комунікативної компетентності на початку навчання на першому занятті семестру було проведено передекспериментальний зріз. Розроблений

зріз дає можливість визначити, який рівень англійської мови у студентів. Окрему частину зрізу присвячено перевірці рівня володіння писемним мовленням. Вибір письмових завдань із сфери професійного спілкування спрямований на перевірку вміння та навичок продукувати професійно орієнтовані письмові твори, які відображають вміння та навички творчого письма. Оскільки останні завдання передбачають продукування писемного твору, для їхнього оцінювання були розроблені деталізовані критерії. З цією метою було проведено аналіз попередніх розробок з оцінювання писемних творів у площині методики викладання іноземних мов. Методисти-практики пропонують різноманітні критерії оцінювання письмових робіт студентів, які охоплюють розкриття авторської ідеї, організацію тексту, мовну коректність, зміст, точність тексту, якість, стилістичне забарвлення, відповідність структурним вимогам, обсяг висловлювання. Проведений огляд показав, що серед дослідників не існує однієї думки щодо цього питання [3;4]. Проаналізувавши підходи до оцінювання писемних творів, ми виділили такі критерії:

1. Змістове наповнення, відповідність заданій темі;
2. Граматична та лексична правильність написаного;
3. Синтаксична та орфографічна правильність;
4. Логічність викладення та зв'язність тексту;
5. Відповідність жанру, композиції, стилю;
6. Якість та доцільність вибору мовних засобів;
7. Обсяг написаного.

Після навчання було проведено післяекспериментальний зріз, з метою виявлення вихідного рівня сформованості компетентності у професійно орієнтованому писемному мовленні. Структура, типи завдань, шкала та критерії оцінювання були аналогічні передекспериментальному зрізу. Оскільки передекспериментальний та післяекспериментальний зрізи мали однакову структуру, то завдання, що виконувалися в їх межах, булорозроблено з урахуванням таких вимог: 1) завдання повинні відображати специфіку дослідження, що проводилося; 2) завдання повинні бути посилюючими для студентів з точки зору їх загальної професійної та лінгвістичної підготовки [1]; 3) об'єктами оцінювання результатів виконання завдань повинні бути основні знання, навички та вміння, формування яких було метою здійснюваного дослідження.

Висновки. У статті розглянуто процес підготовки, організації та проведення експерименту, мета якого полягала в перевірці загальної ефективності методики навчання, яку ми розробили. Результати, що були отримані під час експериментальних зрізів підлягали кількісному підрахунку, проаналізовані по вертикалі і по горизонталі. Вертикальний характер експерименту передбачав перевірку ефективності розробленої методики, горизонтальний характер експерименту дозволив виявити оптимальну організацію третього етапу, що передбачало вдосконалення навичок та розвиток умінь. Наразі проводиться інтерпретація результатів експериментального дослідження щодо найефективнішого варіанту розробленої методики формування англомовної компетентності у написанні інформаційних та рекламних повідомлень у майбутніх фахівців видавничої галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Баклаженко Ю. В.* Методика індивідуалізації навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх аналітиків систем : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Баклаженко Юлія Вікторівна. – К., 2016. – 344 с.
2. *Васильєва Е. В.* Навчання студентів мовних спеціальностей написання проблемно-тематичного повідомлення англійською мовою: дис.... канд. пед. наук : 13.00.02 / Васильєва Ельза Вячеславівна. – К., 2005. – 242 с.
3. *Гальченко О. Ю.* Навчання майбутніх менеджерів туризму професійно орієнтованого англомовного письма в коледжах : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Гальченко Оксана Юріївна. – К., 2016. – 368 с.
4. *Дичка Н. І.* Методика навчання англомовного професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх фахівців з інформаційних технологій : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Дичка Наталія Іванівна. – К., 2015. – 312 с.
5. *Зінукіна Н. В.* Навчання студентів-економістів написання англійською мовою довідково-інформаційної документації: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Зінукіна Наталія Вікторівна. – К.: 2004. – 289 с.
6. *Мазунова Л. К.* Система оволадення культурой иноязычного письма в языковом вузе : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02 / Лидия Константиновна Мазунова. – М., 2005. – 353 с.
7. *Метолькіна М. М.* Формування англомовної компетенції у фаховому писемному спілкуванні майбутніх логістів : дис....канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання:

германські мови» / Метьюолкіна Марія Миколаївна. – Одеса, 2009. – 254 с.

8. *Одегова Н. М.* Методика формування англомовної компетенції в письмі у процесі навчання майбутніх учителів написання рецензій : дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Одегова Наталія Миколаївна. – Харків, 2012. – 264 с.

9. *Синекоп О. С.* Методика інтерактивного навчання англійського писемного мовлення майбутніх фахівців з інформаційної безпеки з використанням комп'ютерних технологій : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Синекоп Оксана Степанівна. – К., 2011. – 370 с.

10. *Скуратівська Г. С.* Навчання писемного англійського професійного мовлення студентів фінансово-економічних спеціальностей : дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02. «Теорія та методика навчання: германські мови» / Скуратівська Галина Степанівна. – К., 2002. – 282 с.

11. *Устименко О. М.* Навчання створення фахової документації англійською мовою студентів факультетів зовнішньоторговельної діяльності : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Устименко Ольга Михайлівна. – К., 2002. – 416 с.

И. И. Антоненко

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕДЕНИЕ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ИЗДАТЕЛЬСКОЙ ОТРАСЛИ

Резюме. *Статья посвящена проблеме организации и проведению экспериментального обучения для формирования англоязычной компетентности у будущих специалистов издательской отрасли. Актуальность обучения профессионально-ориентированного письменного общения на иностранном языке обусловлена необходимостью подготовки квалифицированных специалистов, способных эффективно и успешно использовать английский язык в профессиональной сфере. Целью экспериментального обучения является проверка эффективности разработанной методики формирования англоязычной компетентности в написании информационных и рекламных сообщений у будущих специалистов издательской отрасли. В своей профессиональной деятельности специалист издательской отрасли имеет дело с обработкой информации, критическим ее осмыслением и умением создавать тексты разных жанров.*

Ключевые слова: *обучение иностранному языку профессионального направления, англоязычная компетентность, англоязычная профессионально ориентированная письменная речь, организация экспериментального обучения, задачи эксперимента.*

I. Antonenko

THE ORGANIZATION AND IMPLEMENTATION OF THE PROFESSION-ORIENTED ENGLISH WRITING EXPERIMENTAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN PUBLISHING INDUSTRY

Summary. *The article is devoted to the problem of teaching foreign languages in non-linguistic universities. The article focuses on the organization and implementation of the profession-oriented English writing experimental teaching to the future specialists of publishing sphere. Certain attention is paid to the development of professionally oriented written communication in a foreign language and training specialists who can effectively use knowledge of the English language in professional sphere. The aim of this experimental study is to test the efficiency of the developed technique for formation of English language competence in writing informational and advertising messages by future professionals of the publishing industry. The genre approach provides the ability to simulate situations of professional communication and to use professional texts, which promotes the development of genre competence of specialists.*

Keywords: *teaching a foreign language for professional communication, English language competence, professionally oriented English writing, the organization of the experiment, teaching tasks of the experiment.*